Sem. - IV

Vertical – 1
Major

Syllabus

B.A. (Marathi - Major)

Semester - IV

Title of Paper: कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the Course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **चौथ्या** सत्रासाठी **(M1 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य** (**Marathi Major**) या विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. प्राचीन काळापासून भारतीय व पाश्चात्त्य परंपरेत बोलल्या जाणाऱ्या विविध भाषांत 'कथा' हा एक महत्त्वाचा मौखिक आणि लिखित रचनाप्रकार रूढ आहे. मराठी संस्कृतीतही आदिकाळापासून कथा सांगण्याची एक समृद्ध परंपरा आहे. आधुनिक काळात मराठी भाषेत 'कथा' हा साहित्यप्रकार विविध अंगांनी समृद्ध झाला आहे. म्हणून पदवी स्तरावर मराठी भाषा व साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी कथा या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन करणे उचित ठरते. **कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेत एकूण चार घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. यांपैकी पहिल्या घटकामध्ये कथा या साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे, तसेच आशय व रचनादृष्ट्या कथेच्या विविध प्रकार - उपप्रकारांचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. दुसऱ्या, तिसऱ्या व चौथ्या घटकांमध्ये मराठी कथापरंपरेतील विविध प्रवृत्ती आणि प्रवाहांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या कथांचा समावेश करण्यात आला आहे. एक साहित्यप्रकार म्हणून कथेच्या स्वरूपविशेषांचे आणि वेगळेपणाचे भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण व्हावे आणि त्यांना प्रत्यक्ष कथा संहितांचे अध्ययन करता यावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Major
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	4 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	60 Hours
6	**Marks Allotted :**	100 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. कथा या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजावून सांगणे. २. कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये, घटक व वर्गीकरणाचा परिचय करून देणे. ३. निवडक कथा संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. ४. निवडक कथा संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय करून देणे.	

8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना कथा या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये, घटक व वर्गीकरणाचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना निवडक कथा संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करता येईल. ४. विद्यार्थ्यांना निवडक कथा संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय होईल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक - १ : कथा या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय
	अ) १. कथा : संकल्पना व स्वरूप २. कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये आ) १. कथा या साहित्यप्रकाराचे घटक : आशयसूत्र, कथानक, निवेदक व निवेदन, घटना-प्रसंग, पात्र, स्थल-काल (वातावरण), भाषा २. कथा या साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण : ● आशयदृष्ट्या वर्गीकरण : रूपक कथा, ग्रामीण कथा, दलित कथा, महानगरीय कथा, स्त्रीवादी कथा, विज्ञान कथा ● रचनादृष्ट्या वर्गीकरण : लघुकथा, दीर्घ कथा, कथा मालिका (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक २ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग १
	१. अंगणातील पोपट : दिवाकर कृष्ण २. तीन कलावंत : वि. स. खांडेकर ३. बाबांचा संसार माझा कसा होणार? : विभावरी शिरूरकर ४. स्मशानातील सोनं : अण्णा भाऊ साठे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक ३ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग २
	१. भागलेला चांदोबा : गंगाधर गाडगीळ २. पाढा : श्री. दा. पानवलकर ३. मैदानातील माणसे : बाबुराव बागूल ४. हिमप्रलय : जयंत नारळीकर (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक ४ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग ३
	१. लाल चिखल : भास्कर चंदनशिव २. फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर : जयंत पवार ३. पेडिक्युअर : प्रज्ञा दया पवार

	४. काळीज विकल्याची गोष्ट : अप्पासाहेब खोत (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :** १. 'अंगणातील पोपट', दिवाकर कृष्ण, *समाधी आणि सहा गोष्टी*, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९२७. २. 'तीन कलावंत', वि.स. खांडेकर, *कलिका*, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९४३. ३. 'बाबांचा संसार माझा कसा होणार?', विभावरी शिरूरकर, *कळ्यांचे निश्वास*, प्रकाशक - हरी विष्णू मोटे, मुंबई, दुसरी आवृत्ती -१९३४. ४. 'स्मशानातील सोनं', अण्णा भाऊ साठे, *स्मशानातील सोनं*, श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर, नवीन आवृत्ती - २०११. ५. 'भागलेला चांदोबा', गंगाधर गाडगीळ, *तलावांतलें चांदणें*, लाखाणी बुक डेपो, मुंबई, १९५४. ६. 'पाढा', श्री. दा. पानवलकर, *सूर्य*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९६८. ७. 'मैदानातील माणसे', बाबुराव बागूल, *मरण स्वस्त होत आहे*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, आठवी आवृत्ती - २०१२. ८. 'हिमप्रलय', जयंत नारळीकर, *अंतराळातील भस्मासूर*, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, चौदावी आवृत्ती - २०२४. ९. 'लाल चिखल', भास्कर चंदनशिव, *अंगारमाती*, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, २००२. १०. 'फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर', जयंत पवार, *फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर*, लोकवाङ्मय गृह, २०१०. ११. 'पेडीक्युअर', प्रज्ञा दया पवार, *अफवा खरी ठरावी म्हणून...*, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०१०. १२. 'काळीज विकल्याची गोष्ट', आप्पासाहेब खोत, *काळीज विकल्याची गोष्ट*, ललित पब्लिकेशन, मुंबई, २०२२.
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. *साहित्य अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुळकर्णी गौरवग्रंथ)*, (संपा.) श्री. पु. भागवत व अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज, मुंबई, १९८७. २. *मराठी वाङ्मयकोश, खंड ४, (समीक्षा संज्ञा)*, (समन्वयक संपा.) राजाध्यक्ष विजया, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२. ३. *प्रदक्षिणा : खंड १ व २*, (संपा.) अनिरूद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७२. ४. *कथा : संकल्पना आणि समीक्षा*, सुधा जोशी, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ व मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०००. ५. *ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास*, वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९२. ६. *१९८० नंतरचे स्त्रीनिर्मित कथनपर साहित्य*, पुष्पलता राजापुरे-तापस, शब्दालय प्रकाशन, २०१०. ७. *वाङ्मयीन संज्ञा - संकल्पना कोश*, (संपा.) प्रभा गणोरकर व अन्य, जी. आर. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००१. ८. *कथनात्म साहित्य आणि समीक्षा*, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०११. ९. *मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप*, (संपा.) गो. मा. पवार व म. द. हातकणंगलेकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६. १०. *मराठी लघुकथेचा इतिहास*, म. ना. अदवंत, निहारा प्रकाशन, पुणे, २००८. ११. *मराठी कथा उद्गम आणि विकास*, इंदुमती शेवडे, सोमैय्या प्रकाशन, मुंबई, १९७२. १२. *मराठी कथेची स्थितिगती*, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९५. १३. 'कथनमीमांसा', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, दिवाळी अंक, १९९१. १४. 'कथात्म अवकाश आणि प्रदेश', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, मे-जून १९९१. १५. *ललित*, कथा विशेषांक, ऑगस्ट २०१३.

12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination**

13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) :** **६० गुण (वेळ : दोन तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी १५ गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे. २. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत. ३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात. ४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
६.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
७.	डॉ. गोविंद काजरेकर	समन्वयक	
८.	डॉ. कैलास जोशी	सदस्य	
९.	डॉ. भगवानसिंग रजपूत	सदस्य	
१०.	डॉ. स्नेहा देऊस्कर	निमंत्रित सदस्य	

Syllabus
B.A. (Marathi Major)
Semester - IV
Title of Paper : चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : आत्मचरित्र व आत्मकथन

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन (Description of the Course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **चौथ्या सत्रासाठी (M1 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major)** या विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : आत्मचरित्र व आत्मकथन' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. मराठी भाषेत मध्ययुगीन काळापासून गद्य-पद्य स्वरूपातील चरित्रात्मक लेखनाची परंपरा आढळते. आधुनिक काळात ही लेखन परंपरा विस्तारशील व समृद्ध झाली आहे. चरित्रात्मक लेखनातून विशिष्ट व्यक्तीचे जीवन, भावना, आत्मशोध, चिंतन, विचार व दृष्टिकोनाचे चित्रण होत असते. याबरोबरीने मानवी समाज, संस्कृती, पोटसंस्कृती, इतिहास व काळाचाही चरित्रात्मक लेखनातून प्रत्य**(श्रेयांकने** ४य येतो. या पार्श्वभूमीवर पदवी स्तरावर मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास करणे औचित्यपूर्ण ठरते. **'चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : आत्मचरित्र व आत्मकथन' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेत एकूण **चार** अभ्यास घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. पहिल्या आणि दुसऱ्या अभ्यास घटकांमध्ये चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. तिसऱ्या आणि चौथ्या अभ्यास घटकांमध्ये चरित्रात्मक व आत्मचरित्रात्मक साहित्यकृतींचा अध्ययनासाठी समावेश करण्यात आला आहे. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक व आत्मचरित्रात्मक साहित्यप्रकारांतर्गत लेखनाचे स्वरूपविशेष समजावून घेता यावेत, तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये अन्य साहित्यप्रकारांपेक्षा चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या वेगळेपणाचे भान निर्माण व्हावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Major
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	4 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	60 Hours
6	**Marks Allotted :**	100 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजावून सांगणे. २. चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे. ३. चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक संहितांचा परिचय करून देणे. ४. चरित्रात्मक साहित्यप्रकारांतील आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या	

	आकलन व विश्लेषण करणे.
8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजेल . २. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक संहितांचा परिचय होईल. ४. विद्यार्थ्यांमध्ये चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याची क्षमता विकसित होईल .
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक – १ : चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय
	अ) चरित्र, आत्मचरित्र, आत्मकथन, स्वकथन : संकल्पना व त्यांमधील साम्य-भेद आ) चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील घटक : चरित्र, चरित्रव्यक्ती, अन्य व्यक्ती, अनुभवविश्व, निवेदक / निवेदक 'मी', निवेदन, भाषा (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)
	घटक - २ : आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व वर्गीकरण
	अ) आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक साहित्यलेखन : प्रेरणा व प्रवृत्ती आ) आत्मचरित्रात्मक व आत्मकथनात्मक साहित्याचे वर्गीकरण : नायककेंद्री वर्गीकरण व आशयकेंद्री वर्गीकरण (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)
	घटक - ३ : आत्मचरित्रपर साहित्यकृतीचा अभ्यास
	रास : सुमा करंदीकर (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)
	घटक - ४ : आत्मकथनपर साहित्यकृतीचा अभ्यास
	रामनगरी राम नगरकर : (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :** १. *रास*, सुमा करंदीकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, दुसरी आवृत्ती - २०१६. २. *रामनगरी*, राम नगरकर, मॅजेस्टिक पब्लिशिंग हाउस, मुंबई, एकोणिसावी आवृत्ती - २०२४.
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. *साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार*, (संपा०) श्री० पु० भागवत आणि इतर , मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८७. २. *आत्मचरित्रमीमांसा*, आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे,१९९८. ३. *मराठीतील आत्मचरित्रपर लेखन*, उषा हस्तक, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २००६. ४. *चरित्र-आत्मचरित्र*, अ० म० जोशी, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २००७.

	५. *मराठी साहित्य : विमर्श आणि विमर्शक*, व० दि० कुलकर्णी, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००१. ६. *मराठी विश्वकोश खंड -२*, म० रा० म० वि० निर्मिती मंडळ, मुंबई, पुनर्मुद्रण - २०००. ७. *ललित* (चरित्र-आत्मचरित्र विशेषांक), जून-जुलै २०१३.	
12	**Internal Continuous Assessment : 40%**	**External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन /) नियतकार्यAssignment / सादरीकरण / (प्रश्नमंजूषायांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ६० गुण (वेळ : दोन तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी १५ गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे. २. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत. ३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात. ४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. नीतिन आरेकर	समन्वयक	
३.	डॉ. माधुरी पाथरकर	सदस्य	
१.	प्रा. संजयकुमार इंगोले	सदस्य	
२.	डॉ. भाऊसाहेब ननावरे	निमंत्रित सदस्य	

Vertical - 4

SEC

Syllabus
B.A. (Marathi - SEC)
Semester - IV

Title of Paper : स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाचा भाग म्हणून **'कौशल्य वर्धन अभ्यासक्रम' (Skill Enhancement Course)** या स्तंभांतर्गत विविध कौशल्ये विकसित करणाऱ्या अभ्यासक्रमाचा समावेश असणे अभिप्रेत आहे. मुंबई विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रम धोरणानुसार **M1 या प्रारूपांतर्गत चौथ्या सत्रात** अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी **'स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे. आजच्या स्पर्धेच्या युगात नोकरी प्राप्त करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रांत स्पर्धा परीक्षांना सामोरे जावे लागते. या पार्श्वभूमीवर विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धापरीक्षांचे स्वरूप समजावून सांगणे, या स्पर्धांमधील मराठी भाषा आणि साहित्याचे स्थान स्पष्ट करणे, तसेच त्यावरील प्रश्नांच्या स्वरूपाचा परिचय करून देणे, ही उद्दिष्टे लक्षात घेऊन **'स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेची रचना करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Skill Enhancement Course
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	2 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	30 Hours
6	**Marks Allotted :**	50 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objective) :** १. विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप समजावून सांगणे. २. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यास घटकांचा परिचय करून देणे. ३. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप समजावून सांगणे. ४. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप समजावून सांगणे.	

8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यास घटकांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप समजेल. ४. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप समजेल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक - १ : स्पर्धापरीक्षा व मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यासघटक
	अ) विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप (शासकीय, निमशासकीय व खाजगी आस्थापनांच्या स्पर्धा परीक्षा) आ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा व साहित्यातील अभ्यासघटकांचा परिचय (६० मिनिटांच्या एकूण १५ तासिका श्रेयांकन १)
	घटक - २ : स्पर्धा परीक्षा : मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक प्रश्नांचे स्वरूप
	अ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप आ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप (६० मिनिटांच्या एकूण १५ तासिका श्रेयांकन १)
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : N. A.**
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. मालशे स. गं. आणि अन्य (संपा.), *भाषाविज्ञान : ऐतिहासिक आणि वर्णनात्मक*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. २. मालशे स. गं. आणि अन्य (संपा.), *भाषाविज्ञान परिचय*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. ३. वरखेडे रमेश, *सामाजिक भाषाविज्ञान*, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. ४. दामले मोरो केशव, *शास्त्रीय मराठी व्याकरण*, (संपा. कृ. श्री. अर्जुनवाडकर), देशमुख आणि कंपनी, पुणे. ५. परब प्रकाश, *मराठी व्याकरणाचा अभ्यास*, ओरिएंटल लाँगमन पब्लिकेशन, मुंबई. ६. हिरेमठ राजशेखर, *मराठी व्याकरण परिचय,* मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे. ७ . वाळंबे मो. रा., *सुगम मराठी व्याकरण लेखन*, नितिन प्रकाशन, पुणे. ८. ढेरे रा. चिं., *लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. ९. मांडे प्रभाकर, *लोकसाहित्याचे स्वरूप*, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद. १०. मांडे प्रभाकर, *लोकसाहित्याचे अंत:प्रवाह,* कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे. ११. भागवत दुर्गाबाई, *लोकसाहित्याची रूपरेषा,* मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई. १२. कुबल रमेश, *आदिवासी नाटक* - स्वरूप आणि समीक्षा, आयएनटी प्रकाशन, मुंबई. १३. भावाळकर तारा, *लोकसंस्कृतीची शोधयात्रा*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. १४. खैरे विश्वनाथ, *भारतीय मिथ्यांचा मागोवा*, संमत प्रकाशन, पुणे. १५. भोसले द. ता., *लोकसंस्कृती : स्वरूप आणि विशेष*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. १६. भोसले द. ता., *लोकजीवन आणि लोकसंस्कृती*, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई. १७. भावाळकर तारा, *लोकपरंपरा आणि स्त्रीप्रतिमा*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. १८. ढेरे रा. चिं., *संत साहित्य आणि लोकसाहित्य : काही अनुबंध*, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. १९. शेणोलीकर ह. श्री., *प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप,* मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.

२०. भावे वि. ल., *महाराष्ट्र सारस्वत (खंड १ व २),* पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
२१. पांगारकर ल. रा., *मराठी वाङ्मयाचा इतिहास*, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे.
२२. नसिराबादकर ल. रा., *प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास*, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२३. सरदार गं. बा., *संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती,* लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
२४. जोग रा. श्री., *मराठी वाङ्मयाचे विहंगमावलोकन*, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
२५. मालशे स. ग., *साहित्यसिद्धांत,* महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई.
२६. पाटील गंगाधर, *समीक्षामीमांसा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.
२७. पाटील गंगाधर, *समीक्षेची नवी रूपे*, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई.
२८. जाधव मनोहर, *समीक्षेतील नव्या संकल्पना*, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
२९. धोंगडे अश्विनी, *स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन*, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
३०. वरखेडे मंगला, *स्त्रीवादी संकल्पना व उपयोजन*, का. स. वाणी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.
३१. थोरात हरिश्चंद्र, *कथनात्म साहित्य व समीक्षा*, शब्द प्रकाशन, मुंबई.
३२. पाध्ये दिगंबर, *साहित्य समाज आणि संस्कृती*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
३३. रसाळ सुधीर, *कविता आणि प्रतिमा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.
३४. पाटणकर वसंत, *शोध कवितेचा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.
३५. राजापुरे तापस पुष्पलता, *खानोलकरांची नाट्यसृष्टी*, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
३६. वाळिंबे रा. शं., *मराठी नाट्यसमीक्षा*, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
३७. कंगले र. प., *रस-भाव-विचार*, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई.
३८. नाईक राजीव, *नाटकातील चिन्हं*, संदर्भ प्रकाशन, ठाणे.
३९. *मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड १ ते ७)*, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
(टीप : सदरचे ग्रंथ विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी साहित्य, भाषा, व्याकरण व समीक्षाविषयक प्रश्नांचा सराव करताना उपयुक्त ठरतील.)

12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60%** **Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / पुस्तक परीक्षण / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १) प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत. २) पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत. ३) **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष , मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. गोविंद काजरेकर	समन्वयक	
३.	डॉ. नीतीन रिंढे	सदस्य	
४.	डॉ. कैलास जोशी	सदस्य	
५.	डॉ. बाळासाहेब लाहोर	निमंत्रित सदस्य	

QUESTION PAPER PATTERN

बहिर्गत परीक्षा ६० - गुण, वेळ दोन तास

१. प्रत्येकी १५ गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे.
२. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत.
३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात.
४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

बहिर्गत परीक्षा ३० गुण (वेळ एक तास)

१. प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत.
२. पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत.
३. **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

Letter Grades and Grade Points:

Semester GPA/ Programme CGPA Semester/ Programme	% of Marks	Alpha-Sign/ Letter Grade Result	Grading Point
9.00 - 10.00	90.0 - 100	O (Outstanding)	10
8.00 - < 9.00	80.0 - < 90.0	A+ (Excellent)	9
7.00 - < 8.00	70.0 - < 80.0	A (Very Good)	8
6.00 - < 7.00	60.0 - < 70.0	B+ (Good)	7
5.50 - < 6.00	55.0 - < 60.0	B (Above Average)	6
5.00 - < 5.50	50.0 - < 55.0	C (Average)	5
4.00 - < 5.00	40.0 - < 50.0	P (Pass)	4
Below 4.00	Below 40.0	F (Fail)	0
Ab (Absent)	-	Ab (Absent)	0

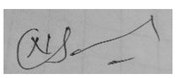

Sign of the BOS Chairman Marathi Board of Studies in Marathi	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Dean Faculty of Humanities**